

РОЗДІЛ 7. ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА КИТАЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

MAIN DIRECTIONS OF MODERNIZATION OF PRESCHOOL EDUCATION IN UKRAINE AND CHINA AT THE PRESENT STAGE

На початку XXI століття питання модернізації дошкільної освіти держав – України та КНР – викликають особливий науковий інтерес. Наші країни мають подібні позиції щодо принципів питань сучасної міжнародної політики, що підтримують взаємодію у сфері освіти, активно відроджують свої культурні традиції, що трансформують соціальні процеси. Завдяки політиці реформ та відкритості китайська дошкільна освіта розвивається швидкими темпами.

Досліджено, що проведені за останні роки широкомасштабні та результативні зміни в сучасній дошкільній практиці Китаю привертають до себе пильну увагу. Саме тому порівняльний педагогічний аналіз модернізації в галузі дошкільної освіти на прикладі двох країн дозволив теоретично обґрунтувати ці напрямки у XXI столітті, переосмислити вже сформовані національні орієнтири у ракурсі світового педагогічного досвіду.

Обґрунтовано інтерес до загальних тенденцій розвитку систем дошкільної освіти в умовах глобалізації. Вибір країн обумовлений також тим, що Україна та Китай мають багаті традиції та конструктивний досвід у вирішенні різноманітних проблем дитинства, в умовах інформаційного суспільства постійно йдуть шляхом модернізації економіки, освіти на основі узгодження потреб дитини, сім'ї та держави. У зв'язку з цим глибокий науковий аналіз досягнень модернізації дошкільної освіти в Україні та Китаї дозволить виявити не лише специфічні відмінності та подібні риси у аналізованих національних системах, а й на позитивні напрацювання, які взаємно збагатять досвід обох країн у галузі модернізації та покращать якість дошкільного утворення сусідніх держав.

Необхідно підкреслити, що пошук власне української чи китайської моделей та механізмів перетворення дошкільної практики в рамках порівняльного дослідження передбачається вести не шляхом механічного заповнення зарубіжної освітньої практики, а на основі творчого використання світового досвіду з урахуванням політичних, соціально-економічних, національних умов кожної країни, своєрідності культури та традицій. Роль дошкільної освіти у вирішенні проблем, викликаних глобалізацією як об'єктивної тенденції сучасного світу, полягає у розумінні значення іншої культури, діалозі різних культур, які прагнуть зберегти свою ідентичність та суверенність.

Ключові слова: дошкільна освіта, модернізація, тенденції розвитку, умови глобалізації, Україна, Китай.

At the beginning of the XXI century, the issues of modernization of preschool education in Ukraine and China are of special scientific interest. Our countries have similar positions on the fundamental issues of modern international politics, which support cooperation in the field of education, are actively reviving their cultural traditions, transforming social processes. Thanks to the policy of reform and openness, Chinese preschool education is developing rapidly.

It has been studied that the large-scale and effective changes in modern preschool practice in China in recent years have attracted close attention. That is why the comparative pedagogical analysis of modernization in the field of preschool education on the example of the two countries allowed to theoretically substantiate these directions in the XXI century, to rethink the already formed national guidelines in the perspective of world pedagogical experience. The interest in the general tendencies of development of preschool education systems in the conditions of globalization is substantiated.

The choice of countries is also due to the fact that Ukraine and China have rich traditions and constructive experience in solving various childhood problems, in the information society are constantly following the path of modernizing the economy, education based on the needs of the child, family and state. In this regard, an in-depth scientific analysis of the achievements of modernization of preschool education in Ukraine and China will reveal not only specific differences and similarities in the analyzed national systems, but also positive developments that will mutually enrich the experience of both countries in modernization and improve preschool quality, formation of neighboring states. It should be emphasized that the search for Ukrainian or Chinese models and mechanisms for transforming preschool practice in the comparative study is not conducted by mechanical borrowing of foreign educational practice, but on the basis of creative use of world experience taking into account political, socio-economic, national conditions of each country, culture and traditions. The role of preschool education in solving the problems caused by globalization as an objective trend of the modern world is to understand the importance of another culture, the dialogue of different cultures that seek to preserve their identity and sovereignty.

Key words: preschool education, modernization, development tendencies, conditions of globalization, Ukraine, China.

УДК 94:373.2(510)“1937/2022”
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/45.52>

Бай Цзішен

аспірант кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

Постановка проблеми. Останніми роками було написано чимало робіт, які висвітлюють проблеми порівняльного вивчення модернізації на прикладі загальноосвітньої школи, педагогічної освіти та ін. Однак у сучасній науково-педагогічній

літературі немає досліджень, які систематизують уявлення про специфіку реформ української та китайської дошкільної освіти. Не вивчені з позицій порівняльної педагогіки напрями модернізації дошкільної освіти двох країн.

Виходячи з цього, слід актуалізувати існуючі в даний час у педагогічній теорії та практиці суперечності на наступних рівнях: соціально-педагогічному, науково-педагогічному, науково-методичному – між вимогою щодо підвищення якості дошкільної освіти на території України та Китаю на основі впровадження особистісно орієнтованих освітніх технологій та переважанням традиційних підходів у наданні освітніх послуг. Дані протиріччя визначили проблему дослідження: які основні напрями модернізації систем дошкільної освіти України та Китаю, які сприяють інноваційному розвитку дошкільного утворення двох країн у аспекті міжнародної інтеграції.

Аналіз досліджень. До розкриття сутності модернізації та її ролі в освіті підійшли українські вчені (І. Білозерська, Л. Будяк, Є. Данілавичутьє, А. Колупаєва, З. Ленів, С. Литовченко, Ю. Найда, Т. Сак, О. Таранченко, О. Янко та ін.) та китайські (Ген Хайтянь, Ці Мінянь, Кун Чжунлян, Ло Жунцюй, Ту Веймін, Хе Чуаньці та ін.).

Мета статті. На підставі порівняльного аналізу виявити та обґрунтувати основні напрями модернізації систем дошкільної освіти України та Китаю на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. Аналіз вивченої літератури з здійсненню модернізації системи освіти в Україні та Китаї дозволяє нам зробити висновок, що названі країни обрали лише два пріоритетні напрями як основні та перетворюючі:

- по-перше, забезпечення доступності дошкільної освіти для дітей відповідного віку;
- по-друге, підвищення якості дошкільної освіти.

Проте слід зазначити наявні розбіжності у розумінні кожного із напрямків. Україна та Китай перебувають у різному становищі, коли мова йде про доступність дошкільної освіти та шансів на її здобуття. Так, в Україні в рамках державної програми розвитку освіти поставлено завдання забезпечити 100% доступність дітям та батькам до послуг дошкільної освіти [3, с. 20].

У Китаї в рамках реалізації державної Програми (2010-2020) під доступністю дошкільної освіти розуміють, лише розширення можливості потрапити в ЗДО більшій кількості дітей, ніж у час. Постає інше завдання – скорочення регіональних відмінностей у забезпеченості дошкільною освітою між центральними, економічно розвиненими та бідними, національними, віддаленими, сільськими районами країни.

У Китаї оприлюднено, що до 2025 року мінімальною нормою відвідування закладів дошкільної освіти дітьми у всіх регіонах країни стане один рік, проте державна влада прагне збільшити термін перебування дітей у ЗДО. У документах наголошується, що здобуття дітьми дошкільної освіти протягом двох років має стати універсальною

нормою для більшості регіонів країни, а там, де створено необхідні умови, можна подолати планку за три роки [4, с. 80].

Особливу увагу приділяють вихованню дітей віком від 0 та 3 років. При цьому інфраструктура дошкільної освіти двох країн має суттєві відмінності. У Китаї існує величезна різниця між районами та окремими ЗДО у їх фінансово-матеріальному обладнанні й т.п. В Україні ЗДО мають відносно однакову забезпеченість. Тому у Китаї треба створити потужну інфраструктуру дошкільної освіти, особливо у селі, віддалених та бідних районах, національних округах. Крім того, у Китаї відзначено тенденцію створення великих ЗДО, навіть приватних, а в Україні йде пошук мало витратних моделей надання послуг у галузі дошкільної освіти, створення дрібних закладів.

Таким чином, в Україні, говорячи про доступність дошкільної освіти в першу чергу мають на увазі, 100% забезпечення дошкільнят від 3 до 7 років до 2025 року місцями у дитячих закладах, а Китай до цього часу планує лише скоротити регіональний розрив у забезпеченні дошкільної освіти між Центром, Заходом та Сходом країни, відповідно, різняться і регіональні освітні стратегії двох країн та механізми їх здійснення [6, с. 22].

Підвищення доступності дошкільної освіти у наших країнах пов'язують із зміною фінансування системи. Реформи фінансування дошкільної освіти у Китаї спрямовані на збільшення загального обсягу фінансування системи дошкільної освіти шляхом збільшення обсягів як державних, так і недержавних асигнувань та на диверсифікацію джерел вкладень у дошкільну освіту. Водночас, в Україні, в основу покладено зростання позабюджетних вкладень в освіту, а прямі податкові збори на потреби освіти скорочені.

В Україні та КНР спостерігається тенденція створення недержавних дошкільних закладів, однак у КНР вони отримують реальну підтримку на рівні держави, що пов'язано з появою великої кількості недержавних ЗДО, а в Україні робляться перші кроки в цьому напрямі та їх кількість залишається незначною, незважаючи на різноманітність нових моделей дошкільної освіти.

В Україні ЗДО від організацій передаються до місцевої влади, у Китаї – у приватні руки на контрактній договірній основі.

При зіставленні стратегії регіоналізації розвитку освіти обох країн слід виділити кілька ракурсів.

1. Специфіка розвитку систем дошкільної освіти відповідальність за яку несуть місцева та регіональна влада. Передача управління дошкільною освітою в обох країнах місця (в Україні – місцевим органам самоврядування, а в Китаї – волостям) була пов'язана з децентралізацією його фінансування.

2. В Україні та Китаї спостерігається, на перший погляд, подібна ситуація з розривом у рівні

дошкільної освіти між містом та селом. В обох країнах якість дошкільної освіти на селі нижча, ЗДО потребують педагогічних кадрів. Однак на цьому подібність закінчується.

У Китаї проблема сільської дошкільної освіти пов'язана також із великою кількістю дітей дошкільного віку (70% дітей дошкільного віку живуть у селі) та нестачею приміщень для ЗДО, а в Україні у сільській місцевості нині відвідують дошкільні заклади 30% дітей дошкільного віку.

3. В обох країнах робиться спроба реалізувати в системі дошкільної освіти державну міжрегіональну політику вирівнювання, яку слід розглядати як загальноосвітню тенденцію.

Регіональна політика Китаю щодо фінансування освіти справляє враження більш упорядкованої і має більш довгострокову перспективу, ніж в Україні. Безумовно, згладжування освітньої ситуації у регіонах КНР у останні роки є результатом зусиль з вирівнювання загального соціально-економічного становища регіонів. В Україні існує більш стихійний характер політики нівелювання регіональних відмінностей, найімовірніше, це пов'язано як із швидкою децентралізацією управління у сфері освіти, так і з радикальністю загальних процесів трансформації суспільства та держави.

З початку XXI століття уряди обох країн розглядали максимально збалансований регіональний розвиток освіти як свою головну місію, включивши цю проблему до політичного ракурсу розвитку регіонів. У політичних документах КНР останніх років поставлено конкретне завдання щодо складання єдиних узгоджених планів розвитку освіти у місті та селі. У документах ще за 2006 р. визначено конкретні заходи та терміни їх реалізації [5, с. 101].

Другим пріоритетним напрямком модернізації систем дошкільної освіти в Україні та Китаї виділяється підвищення її якості. Дослідження показало, що для підвищення якості дошкільної освіти нашими країнами вибрано подібні механізми реалізації. Одним із механізмів підвищення якості дошкільної освіти називається кадровий склад педагогічних працівників дошкільних освітніх установ. В Україні, як і в Китаї, спостерігається тенденція підвищення вимог до вихователів дитячих садків, рівню їх утворення, підвищення кваліфікації.

У Китаї сформульовано ранги для педагогічних працівників усіх рівнів освіти, при цьому обов'язковий рівень освіти для вихователів дитячих садків залишився відносно невисоким (у КНР у вихователя може бути диплом про середню і навіть нижче середньої освіти), підвищення кваліфікації передбачено 1 раз на п'ять років [8, с. 73].

Таким чином, ми дійшли висновку, що вимоги до вихователів ЗДО у названих країнах підвищуються, проте в Україні вони все ж таки вище, ніж у Китаї, і сформульовані конкретніше. Кадрове питання та його якісні характеристики піднімається

як в Китаї, так й в Україні. У зв'язку з цим спостерігається ще одна тенденція реформування системи підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів, у рамках якої відбувається пошук нових моделей підготовки педагогів та підвищення їх кваліфікації.

У сучасних умовах одним із варіантів називають дистанційні та інтернет–технології. Підвищення соціального статусу працівників дошкільної освіти ще один механізм підвищення якісних характеристик освітян [2, с. 56].

Усвідомлення важливості вирішення цього питання спостерігається в Україні та в Китаї, держава прагне призупинити відтік кваліфікованих кадрів із системи дошкільної освіти, підвищити престижність професії освітянина серед молоді. Комплекс заходів, обраний для вирішення зазначеної проблеми у досліджуваних нами країнах, приблизно однаковий і полягає у наданні житла педагогам, покращення медичного обслуговування (Китай), надання комплексу пільг для вихователів дитячих садків, безкоштовному навчанні у педагогічних вузах, наявності професійних свят та ін.

Одним з дієвих заходів щодо залучення у сферу дошкільного утворення кваліфікованих кадрів є підвищення престижу педагогічної праці серед молоді. Уряди України та Китаю передбачили підвищення заробітної плати. Проте рівень заробітної плати вихователів дитячих садків різний: в Україні його співвідносять до середньої заробітної плати, а в Китаї із заробітною платою державних службовців, що значно вище за український показник. Тому підвищення заробітної плати педагогів називається ще одним механізмом, що впливає на якісні характеристики педагогів та якість дошкільної освіти загалом.

Важливим механізмом підвищення якості дошкільної освіти є реформування змісту дошкільної освіти. В результаті нашого дослідження ми дійшли висновку, що сьогодні в Україні існує тенденція до збереження наступності змісту освіти на всіх рівнях освіти, у Китаю таке завдання не ставиться.

До найбільш реальних проблем, що вимагають своєчасного наукового осмислення, відносять пошук нового розвиваючого змісту освітнього процесу ЗДО. В цілому, модернізація української та китайської дошкільної практики спрямована на виконання соціального замовлення з підготовки підростаючого покоління до реалій сучасної життя, оновлення змісту та методів роботи з дітьми за прилученням їх до різних видів культури у ситуації полікультурного світу.

Зміни, що відбулися в освітніх системах двох країн останні десятиліття сприяли тому, що замість концепції про надання розрізаних освітніх послуг з нагляду та догляду за дитиною, в українських та китайських авторів визначилися подібні напрями у розумінні дошкільної освіти як важливої частини національної системи освіти.

Курс реформ сьогодення у дошкільній освіті спрямований на перехід до особистісно-орієнтованого спілкування педагога із дітьми. Проте зберігаються окремі стереотипи у розумінні педагогами сучасних вимог до освітньої практики, організації різноманітних форм індивідуальної роботи з дитиною, гуманізації способів взаємодії з дитиною дітьми [1, с. 112].

Наприклад, у китайських ЗДО ще активно використовують публічна вказівка на помилки та досягнення дитини, більше підкреслюють індивідуальні досягнення дитини, ніж групові, вітають конкурентоспроможність та жорстку дисципліну в групі. В цілому, досвід практичної діяльності України та Китаю показує, у дошкільних установах обох країн продовжують орієнтуватися на підготовку дитини до школи.

Поворот української та китайської дошкільної освіти до концепції особистісно-орієнтованої освіти відповідає загальносвітовим тенденціям педагогічної науки та практики та характеризує новий етап розвитку суб'єкт-суб'єктної парадигми. Нормативність модернізації дошкільної освіти передбачає її варіативність на міжнародному рівні, а також усередині окремо взятої країни, що дозволяє розгортати нові напрямки модернізаційних процесів.

Порівняльне дослідження з модернізації, що проводиться нами, показало, що тактика здійснення напрямів модернізації та проведених реформ у наших країнах різна: в Україні здійснюються різкі та радикальні зміни, а Китаї – шлях поступових змін. Стратегічні рішення у сфері освіти, безсумнівно, закладаються за результатами наукового пошуку вирішуваної проблеми та аналізу об'єктивна інформація про її стан, а також обліку можливих наслідків прийнятих рішень.

Матеріали, отримані під час порівняльного дослідження, передбачають взаємне використання досвіду проведення реформ у досліджуваних країнах. Так, українській дошкільній освіті в контексті Проведеної модернізації можна запозичити наступне:

- забезпечити пріоритетність дошкільної освіти на рівні державної політики не декларативно, а насправді. Для цього слід збільшити витрати на освіту, причому залучаючи кошти держави та місцевих бюджетів, забезпечити правову основу для стимулювання інвестицій в освіту з боку корпорацій, компаній, приватних підприємців та іноземних громадян;

- вжити заходів, спрямованих на підвищення заробітної плати педагогів дошкільної освіти, проводити співвідношення заробітної плати педагогічних працівників не із середньою заробітною платою в країні, а із зарплатою державних службовців (так відбувається у КНР);

- стимулювати заходи підтримки педагогічних інновацій, творчого підходу у діяльності на основі

державних способів регулювання громадсько-приватного партнерства;

- скоригувати зміст, методи та організаційні форми навчання в системі підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у відповідність з метою розвитку творчості, пошукової активності, самостійності як дітей, так й педагогів дошкільного освіти;

- формувати у вихователів необхідні компетенції щодо присвоєння практичного досвіду використання інноваційних технологій;

- забезпечити кожному освітньому закладу юридичні повноваження у питаннях фінансової самостійності при збереженні контролю над цільовим характером використання наявних коштів.

Для системи дошкільної освіти КНР можна рекомендувати використати позитивний досвід у модернізації української дошкільної освіти, яка полягає в наступному:

- розширювати варіативність дошкільної освіти, співвідносити рівень освітніх послуг із запитами дітей, батьків, громадських, державних підприємств, приватних організацій, громадських установ;

- практикувати педагогічну взаємодію з дітьми вихователів та на основі особистісно-орієнтованого підходу, демократизувати відносини різних суб'єктів освітнього процесу.

Результати нашого дослідження можуть знайти своє застосування у процесі професійної підготовки педагогів дошкільної освіти. Зазначимо, що актуальність аналізу та вирішення вибраної нами проблеми відкладає особливий відбиток на умови регіонів України, а також північно-східних провінцій КНР.

Перспективними напрямками в організації педагогічного співпраці між Україною та Китаєм вважаємо: проведення обмінів учнями, студентами та аспірантами педагогічних вузів, організація стажувань за принципом академічної мобільності студентів, проходження різних типів навчальних та виробничих практик, вибір тем досліджень для бакалаврів та магістрів у галузі порівняльної педагогіки двох країн, а також вивчення педагогічного досвіду роботи дошкільних та інших освітніх закладів та ін.

Плануючи виконання спільних науково-педагогічних досліджень, вчені КНР та України можуть з позицій порівняльного підходу аналізувати:

- а) підходи до модернізації змісту дошкільної освіти;

- б) побудова системи методичного супроводу інноваційної та експериментальної діяльності на базі закладів дошкільної освіти;

- в) системи підвищення кваліфікації та підготовки педагогічних працівників дошкільного освіти;

- г) проведення моніторингу якості у сфері дошкільного освіти та ін.

Висновки. Аналіз виконаного дослідження показує, що на сучасному етапі модернізації освіти в Україні корисно використати позитивні тенденції модернізації системи дошкільної освіти Китаю. У той же час, досвід модернізації української освіти буде корисним для проведення реформ дошкільної освіти у Китаю. Насамперед, слід звернути увагу на істотно виражену тенденцію до встановлення гуманних, демократичних, особистісно-орієнтованих відносин з дитиною, стимулювання пізнавальної активності, проектування змісту дошкільної освіти в руслі особистісно-орієнтованого та культурологічних підходів, використання ігрових технологій і т.п.

У процесі даного дослідження вважаємо важливим подальше опрацювання питань, що вимагають спеціального наукового обґрунтування:

- вивчення передумов, що зближують процеси модернізації систем дошкільної освіти в КНР та Україні;
- визначення ціннісно-сміслових основ, шляхів оновлення змісту, методів, засобів, освітніх технологій та інших реальних факторів взаємної інтеграції та розвитку не тільки дошкільної, але додаткової, загальної та професійної освіти Китаю та України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк; авт. кол.:

Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білошкеленко [та ін.] ; наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець ; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с.

2. Колупаєва А. А. Основи інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник . за заг. ред. А. А. Колупаєвої К. : А. С. К., 2021. 308 с.

3. Таранченко О. М. Тенденції сучасної освіти: роль педагога у створенні ефективної інклюзивної школи. *Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання*. 2021. № 1. С. 18–24.

4. Ці Мінянь. Становлення ціннісної парадигми освіти в соціокультурному просторі сучасного Китаю: дис. ...канд. філософ. наук: 09.00.13. До: , 2021.140 с.

5. Цзун Ченцзюй. Тенденції розвитку сучасного дошкільного виховання у Китаї. *Вчені записки*. Ніжин. 2021. № 5 (64). С. 100–102.

6. Янко О. В. Організаційно-педагогічні умови управління якістю роботи сучасного дошкільного навчального закладу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.06 «Теорія і методика управління освітою». Луганськ, 2019. 22 с

7. Chen Ronghui, Zhang Ximeng. Kindergarten Teachers' Professional Competence and Promotion Strategies. *Journal of Northeast Normal University (Philosophy and Social Sciences)*. 2021, № 4. С. 210-215.

8. Zhou Wenye. Assessment of Pre-service Teacher Education Curriculum : Paradigm, Principles and Methods. 2021, № 3. С. 72-77.